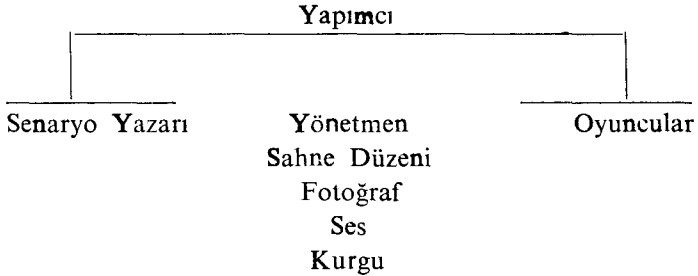

MÜZİK YÖNETMENİNİN İŞLEVLERİ*

Roger MANVELL
John HUNTLEY

Çeviren :
Ass. Ali CEMALCILAR

Film üreticiliği kesin bir örüntü içinde örgütlenmiştir. Bu örgüt aşağıdaki şemayla gösterilmiştir.

Filmde başlayış ve tüm görevler üzerindeki özdeksel (maddi) sorumluluklar genellikle yapımcının işidir. Film endüstrisinin yürütücüsü olarak yapımcı hem kendisi ve hem de yetkili bilirkişi ola-

---

(*) The Technique of Film Music, (1975, S. 199-204.

rak Filme başlangıçtan sonuna kadar kılavuzluk eder. Edimce (fiilen) film yapmanın yaratıcı süreci, yönetmen; film öyküsü (senaryo) yazarı (özgün malzemeyi sağlayan uğraşman bir senaryocu, romancı veya piyes yazarı olabilir.) ve oyuncular (yıldızlar, önemli roldeki oyuncular, küçük roldeki oyuncular ve figuranlar) üçlüsünün sorumluluğuna girmektedir. Kolayca anlaşılmayan çarpık yöntemleri başarmak için film yapımının dört teknik dalında bu oyuncu topluluğuna destek olunur. Şöyleki; Model (sanat yönetimi, sahne düzenlemesi, giysi modeli, makyaj, saç yapımı, donatım ve dekoruda kapsayarak), Fotoğraf (özel yapma etkileri de kapsayarak) ses (kayıt, yapma, etkiler, sonraki ses eşzamanlaması, yenden kayıt ve müziğide kapsayarak), kurgu (kesme, birleştirme, dizi sıralaması, labaratuvar işleri, yapım sonrası süreçleri de kapsayarak)

Müzik yönetmeni, yukarıda sözü edilen film yapma sürecindeki kümelerin ve teknik dalların her biriyle ilgili olabilir. Gerçekten, belli tür filmlerde kendisine, ilk film öyküsü karalamasından, sonkopyanın hazırlanmasına kadar geçen evrelerde gereksinme duyulacaktır.

Yapımcıyla İlişki

Bir film yapımının ilk düşünüş evresinde yapımcı, başlangıçtan çekimin yapılmasına kadar geçecek süre içinde bir müzik yapımcısına danışmak isteyebilir. Eğer filmde müzik yoğunsa şarkıların, şarkıcıların, oyuncuların, müzisyenlerin ve orkestraların seçiminde müzik yöneticisinin önerilerine gerek duyulduğundan, müzik yöneticisinin yapımı incelemesi de yapılan ilk işlerden birisi olmaktadır. Müzik yapımcısı (kompozitör) ve stüdyo arasında bağ kurma yetisi (kapasitesi), nedeniyle; gerek maliyet gerek konuya uygunluğu açısından müzik yapımcısının seçiminde kendisine danışılması yerinde olacaktır. Bu aşamada müzik yönetmeninin varolan müzik yapımcılarının opera ve konser salonları ile olan bağlantı bilgilerine olduğu kadar üslup ve yeteneklerine ilişkin bilgilere gereksinmesi olacaktır. Bütçe açısından orkestranın büyüklüğü üzerinde durulabilir. Ayrıca «tabandaki adam» (man of the Floor) olması yönünden yönetmen de görüşmelere katkıda bulunabilir.

Senaryo yazarıyla ilişki

Yapımcı ile ilk görüşmeleri genellikle bir senaryonun gelmesi izler. Bundan müzik yönetmeni, filmin havası (atmosferi) ve biçimine (uslubuna) ilişkin oldukça ayrıntılı izlenimler edinebilir. Böylece şarkılar, danslar, kaynakları telsiz bir düzende yer alan müzik, bir kasaba bandosu, konser salonu tiyatro veya gece kulübü orkestraları, bir gramofonun çalınması, giderek bir ezginin mırıldanılmasına kadar dikkatlice not edilmesi gereken ve ilk bakışta göze çarpan türsel noktalar ortaya çıkacaktır. Eğer önemli ise şarkı sözlerini senaryo yazarı ile birlikte incelemek gerekli olacak belki bu konuda bir şarkı sözü yazarının hizmetinden yararlanma yoluna gidilecektir. Hazır bir müzik kullanılacaksa (Belki bir öykü veya benzerinin eşliğinde); izin alma ve müziğin filmde kullanılabilme durumlarının açıklığa kavuşması için hemen yayım hakkı incelemelerine geçilmesi gerekecektir.

Yönetmenle İlişki

Yönetmen tek tek sahnelerin hangi yöntemle çekileceğini bildirir bildirmez, «canlı» müzik banda alınıp «arkases» için hazır duruma getirilmelidir. Yönetmen konuya girdikçe, müzik bölümünden bazı bilgileri isteyebilir. Örneğin ilk piyanonun ne zaman yapıldığı 1900 yılında vals olup olmadığı; Buckingham sarayının ön avlusunda hangi muhafız bandosunun çalacağı; görüntüye çıkacak orkestraların büyüklüğü ve kimlerden oluşacağı; arka-ses yöntemleri; ağız mızıkası ya da mandolin çalan uzman sanatçılardan kimlerin önerildiği; bazı sahnelerde görülecek açık hava konserlerinde, bandonun kimlerden oluşacağı gibi bilgiler... Bütün bunlar tüm sorunları yanıtlamak ve giderek bazı karmaşık müzikal sahnelerin çekimini doğrudan yönetmek, müzik yönetmeninden beklenen görevler arasında yer alır.

Taban çalışmasının (Floor work) tamamlanması üzerine; yönetmen, kaba sahne ayırımlarının başlangıcından, en son karmaya (mix) kadar; hazırlık, kayıt, müzik parçalarının yeniden kaydının her aşamasıyla ilgilenmek isteyecektir.

Oyuncularla İlişki

Müzikal bir filmin yapılmakta olduğu yerde Müzik yönetmeni ile oyuncular arasındaki ilişki, hiçbir yoruma gerek göstermiyecek

kadar açıktır. Bunun dışında, icracıların olurlu bulunan en iyi biçimde çalışması ile filmin tamamında en iyi gör-ışit başarısı verecek çok sayıda kayıt tekniklerinden tam yararın sağlanması kendi kendi işlevlerinden olacaktır.

Solo ezgilerin söz konusu olduğu, ama oyuncunun gerçekte çalıp söylemediği durumlarda arka-ses (playback) çekimlerin ve sonraki eşlemelerin başarıyla yürütebilmesinden müzik yönetmeni sorumludur. Bütün bu alışık olmadıkları ince teknik süreçler sırasında oyuncuları «idare etmek»de müzik yönetmenine düşer. Böyle durumlarda onları güdülemek son çare olarakta ses kaydı için bir dublör kullanılmasını uygun bir dille önermek müzik yönetmeninin sorumluluğuna girer.

Ezgili sahnelerde «yedekleme» sürecine gidilmesi daha işin başında kararlaştırılmış olabilir. Bu durumda, oyuncu kendisine eşlik edecek kişiyle tanıştırılmalı ve görüntü/ezgi eşlemesi için bir eğitimden geçirilmelidir. Bazen sessiz piyanolar ve hatta susmuş kemanlar gerekli olabilir. Bu durumlarda ezgiyi gerçekleştiren sanatçıyla görüntüdeki sanatçının yüz ifadelerinde olduğu gibi, parmak hareketlerinde de uyum sağlamak gerekir. Çekim sırasında bu ve benzeri (sözcüğü balo) sahnelerde Müzik Yönetmeninin gözetimine gerek vardır.

Işıkcıyla İlişki

Işıkcı, bir elektrikli orgun, parlak yüzeyinden tutun da Royal Albert Hall'un Technicolor bir gösterim için nasıl aydınlatacağına kadar pek çok sorunla ilgilenmek durumundadır. Çekimi kolaylaştırmak için yalnız arka-sesli sahneleri kolaylaştırmak amacıyla değil çekicinin (kameranın) isterlerine uygun biçimde davranabilecek oyuncuların da yönetmenin gerektiğinde yararlanabilmesi amacıyla «susun» müzisyenler sistemi geliştirilmiştir. Şimdilerde filmlerde sürekli görülen müzisyenler çekimcilerin (kameramanların) sorunlarının farkına vardıklarından (çekime uygun) özel çalgılar kullanmaktadırlar. Parlamayan gömlekler boyunbağları, iyi görüntü ve çekici (kamera) bölümünün isteklerine yanıt verecek gerekli uyarlamalar, bu uzmanların anladıkları teknik noktalardır. Bu durum, özellikle ön çekim sahnelerinde yönetmenin en az karışmasıyla tam bir eş güdümlü sağliyaacağı zaman gereklidir.

Orkestra algıları türünden bir film çekilirken çekici (kame-
ra) nne alışık olmayan orkestra yeleri, tam kadro halinde top-
landıkları zaman, Müzik yönetmeni icra sırasında çekicinin doğru
yöne bakmasını sağlamak için ekimciye ritm konusunda bazı
ipuçları vermek zorundadır. Bu özellikle karmaşık çekici hareketleri
sözkonusu olduğu zaman gereklidir.

Sanat Ynetmeniyle İlişki

Sanat yönetmeni 17. yüzyılda kilise korolarının düzenlenme-
sinden tutunda, «The Messiah'ın» alınaşına ilişkin ayrıntılara va-
rıncaya kadar, pek çok konuda Müzik Ynetmenine danışabilir.
Müzik gereçlerinin dekorla uyumlu olmasını sağlamakta, belirli
gereçlerin (szgeleşi özel bir organ) nereden sağlanabileceğini ve
orkestra şefinin, krssnnn vb. nerelere konabileceğini göster-
mekte müzik bölümünün sorumlulukları arasındadır.

Müzik Yazarıyla İlişki

Kaba kesim tamamlanır tamamlanmaz Kurgucu (Film editör)
müzik yönetmeni ve müzik yapımcının ilişkileri müzik sürecinin
nemli bir parçası durumuna gelmektedir. Müzik yapımcı ilk sah-
nelemeyi; bu aşamada tamamlanabildiği kadarıyla görmek üzere
ağrılır. Bu müzik sahnelemesi çok önemli olduğu için, yapımcı ve
yönetmen de sık sık gösterime kendi takımlarıyla birlikte katıl-
maktadır. nce filmin tamamı sonrada makara makara gösterim-
lerini izleyen tartışmalar sırasında ulaşılan kararların normal ola-
rak her zaman notları tutulmaktadır. Müzik yapımcısı (besteci)
ve Müzik Yönetmeni yapım kümesini çoğu kez glendiren yeni
düşünceleri getirebilmektedir. Tabandaki etin işlerden sonra, ya-
pımcı kümesi bayrağı çekip; gelenleri büyük bir çoşkuyla karşılı-
yabilirler.

Müzikle ilgili tartışmalar başlıca iki noktada toplanmaktadır.
Nerede müzik olmalıdır ve ne tür müzik olmalıdır? Her sahne ay-
rıntılı olarak tartışılmalı ve her üretim birimi konuyla ilgili birey-
sel görüşlerini açıklamalıdır. Bu görüşler ister istemez çok kişisel
tepkilere dayanacaktır. Çünkü film yapımcılarında film seyircileri
gibi, mkziğin filmsel işlevi konusunda çok farklı görüşlere sahip-
tirler. Ne varki bu aşamada yapılacak tartışmalar besteci için çok
yararlı olacaktır.

Filmin hangi bölümlerine müzik eşlik etmesi gerektiğine karar verildikten sonra, her bölüm için hangi nitelikte seslere gerek olduğu karar verildikten sonra, her bölüm için hangi nitelikte seslere gerek olduğu kararlaştırılmalıdır. Bu hiç kuşkusuz, yapımcının ve yönetmenin amatörce önerilerini bestecinin müzik tekniğine uyarılabilmesine bağlıdır ve bu aşamada müzik yönetmeni müzik dünyasının bilgisiyle sinemanın isterlerini birleştirerek besteciye yardımcı olacaktır.

Müzik yapımcısına (besteciye) yardım etmek için, kurgucu ve kümeci, müziğin yer alacağı filmin her bir bölümündeki hareket ve konuşmaların tam zaman dizilerini hazırlarlar. Müzik bölümünün, bu notları sadece kaba bir rakam listesi olarak görmeyip, filmin ilk kez görülmesinde müzik yapımcının özgün tepkilerini kendisine hatırlatmada kullanması gerekecektir.

Kayıtçıyla İlişki

Filmin tamamlanmasında ikinci büyük aşama, kayda geçirmedir. Bestecinin yapıtını teslim etmesinden sonra orkestra parçaları kayda alınıp her parça, film veya manyetik band üzerinde şimdi artık orkestra yönetmeninin görevini üstlenen Müzik Yönetmenince uygun yerlere yerleştirilir.

Müzik yapımcının kendi tarafında, önünde besteci, orkestranın arkasında büyük perdedeki görüntü, karanlıkta iyi aydınlanmış kronometre veya göze çarpan bir zaman ayarlayıcısı ile çeşitli müzikal bölümler için genellikle kesin süre çizelgesine göre ve arasına yapımcıyla sinirli yönetmeninde katıldığı, çalışmalarda dikkatli zaman düzenlemelerine gidilir. Bu kayıt ve arka-ses (Playback) işlemi, ancak önemli bir zamanlama sonucu ortaya çıktığında ya da mikrofon düzenlemesini değiştirmek gerektiğinde kesinliğe uğrar. Ses kanalına yapılan kaydın, bestecinin niyetine uygun olduğundan güvenli olabilmek için, müzik kaydını yapana sürekli danışmak gerekir.

Müzik bölümlerinin tamamlanmasından sonra kurgucu ve ses bölümü hemen, müzik ve ses düzenlemeleri yapılmış konuşmalı son karışımı hazırlarlar. Arasıra, bazı müzik bölümlerinin kaldırılması, veya yerlerine ses düzenlemeleri yapılmasına ilişkin görüşmelerde bulunabileceği gibi, yeni sahnelerin eklenmiş veya eski

sahnelerin kaldırılmış olduğu bazı durumlarda ek müzik koymak da gerekebilir. Seslendirme çalışmalarına müzik yönetmeninin katılımı her zaman bazı çatışmaları yaratır. İyi bir ses karışımında, daha önce müzik yapımcınının kaba kesimde ayrıntılı biçimde tartışılan isteklerine aşağı yukarı tam uyulmalıdır. Çünkü son karar filmin yönetmenindedir.

Sonuncu sınav ilk gösterim sırasında verilir ve müzik yönetmeni de arakadaşlarıyla birlikte bütünleşmiş müziğin etkisini seyircilerin duygusal tepkilerine bakarak ölçecek ve yaptığı işin sonuçlarını alışılmış tiyatro koşullarında incelemek isteyecektir.